

IVAN ANTUN NENADIĆ NIJE AUTOR NEGO PREVODILAC DRAME O KRISTOVOJ MUCI

Ivan Antun Nenadić rođen je u Perastu 22. juna 1723. godine. O njegovoj mladosti nemamo podataka u peraskim izvorima. Nalazimo samo pojedinost da je 20. juna 1741. dvadesetogodišnji klerik Ivan Nenadić, srednjeg stasa i crne kose, putovao gajetom Tripa Gradiške za Dubrovnik.¹ Teologiju je studirao u Padovi, gdje je stekao i doktorat kanonskog prava. Od 1753. god. vrši dužnost župnika župe sv. Eustahija u Dobroti i to sve do svoje smrti 13. juna 1784. godine. Bio je i generalni vikar kotorskog biskupa.

O Nenadiću prvi je pisao Francesco Maria Appendini 1811. god.,² a zatim nalazimo podatke u raznim biografskim djelima, antologijama, časopisima i slično. Radoslav Rotković Nenadiću je posvetio knjigu: »Ivan Antun Nenadić. Slijepa pravda«.³

Nenadić piše tečnim jezikom, posve čistim od tuđica i to fonetskim pravopisom, u koliko se u ono doba, prije prihvaćanja dijalektičkih znakova, to moglo uraditi. Sam je u predgovoru »Nauka krstjanskog« dao fonetsku formulaciju ovim riječima: »... da se lašnje može štjeti kako se govori, a da se izgovara onako kako se i štije.«

On je napisao:

1. Popijevka o oslobođenju udovice Krila Cvjetkovića iz dvora paše skadarskoga,⁴
2. Šambek satarisan,⁵

¹ Nadžupski arhiv Perast — u daljnjem tekstu: NAP — Zdravstvene propusnice 1735—1756, 172.

² Francesco Maria Appendini, *Memorie spettanti ad alcuni uomini illustri di Cattaro, Dubrovnik* 1811, 59.

³ Radoslav Rotković, *Ivan Antun Nenadić — Slijepa pravda*, Titograd 1975. (U daljnjem tekstu R. Rotković, n. dj. ili samo R.). Rotković najprije daje kritički prikaz Nenadićevog književnog opusa, a zatim objavljuje predgovor »Nauka krstjanskog«, herojski ep »Šambek satarisan« i dramu »Prikazanje muke Jezusove«.

⁴ NAP, *Miscellanea III PJ*, 22. Pjesma nije datirana, ali kako se opjevani događaj zbilo 1747. god., pretpostavljamo da je ubrzo zatim Nenadić sastavio pjesmu, koja je uistinu početnička, ali djeluje neposrednošću bliskog događaja. Prvi put je djelomično objavljena u M. Milošević — G. Brajković, *Poezija baroka*, Titograd 1976, 67—77, a u cjelini Miloš Milošević, *Pogibija gusara Krila Cvjetkovića u svjetlu društveno-političkih, ekonomskih i književnih zbivanja u Perastu sredinom XVIII stoljeća*, *Anali JAZU*, sv. XVIII, Dubrovnik 1980, 183—220.

⁵ Tiskan dvaput u godini 1757. u Veneciji, zatim u Prednjegoševsko doba, Titograd 1966, 213—273. i najzad R. Rotković, n. dj. 63—138.

3. Put križa,⁶

4. Pjesne duhovne u čast Tonine Barižoni,⁷

5. Nauk krstjanski.⁸

A što je sa dramom »Bogoglubno prikasagne Mukke Gospodina nascega Jesukersta«? Napisana je Nenadićevom rukom, čuva se u Zagrebu u Jugoslavenskoj akademiji znanosti i umjetnosti,⁹ a njena premijera je izvedena na sceni Jugoslovenskog dramskog pozorišta u Beogradu 13. oktobra 1972. god. u redakciji i scenskoj adaptaciji dr Milorada Pavića, pod naslovom »Kako je Juda izdao Hrista«.¹⁰ Integralni tekst drame objavljen je 1975. god. u spomenutoj Rotkovićevoj knjizi.

Na rukopis ove drame prvi je upozorio Srećko Vulović u svom pismu Valtazaru Bogišiću 29. septembra 1874.¹¹ god. i za nju kaže: »mislim da je Nenadića«. Još jednom Vulović piše o ovom radu i ističe: »Je li ga on sastavio, ne znam, niti bih to tvrdio«.¹²

Vulović je taj Nenadićev rukopis ustupio spomenutoj Jugoslavenskoj akademiji. On, inače savjestan i pouzdan historičar, smatram da je tom prilikom napravio jednu nekorektnost »sa predumišljajem«, o čemu će dalje biti riječ. Otkinuo je, naime, i zadržao dva prva lista, sa originalnim naslovom i predgovorom. Sređujući Nadžupski arhiv u Perastu, našao sam u spisima ostavštine Srećka Vulovića ta dva lista napisana Nenadićevom rukom. Na prvom listu ispisan je velikim slovima naslov:

BOGOGLUBNO
PRIKASAGNE
MUKKE GOSPODINA NASCEGA
JESUKERSTA

Preneseno iz Ittalianskoga u Slavinski
jesik nase

Na Slavu iste MUKKE GOSPODINOVE i
XALOSTIH Priciste Djevizze Marie
Majke gnegove

Na drugom pak listu, na obje stranice, je predgovor:

»Bogoglubni i Rasumni Stiocce . . . «

⁶ Tiskan u Veneciji 1757. godine. Ovo je prevod, s manjim izmjenama, djela sv. Leonarda u Portu Maurizio.

⁷ Ova dijalogizirana pjesma objavljena je u M. Milošević — G. Brajković, Poezija baroka, n. dj. 183—197.

⁸ Prvo izdanje u Veneciji 1768, drugo u štampariji Francesco-a Andreola u Kotoru 1802. i treće u Veneciji 1841. godine. U ovom trećem izdanju ispušteno je ime autora tj. Nenadića.

⁹ Pod sign. I c 29.

¹⁰ Ova dramska predstava izvedena je iste godine u Budvi (20. VII), Kotoru (21. VII), Tivtu (22. VII) i Herceg-Novome (23. VII).

¹¹ Miroslav Pantić, Prepiska Srećka Vulovića i Valtazara Bogišića, Zbornik istorije književnosti, knj. 2, Beograd 1961, 220.

¹² Srećko Vulović, Popis i ocjena Narodnih Bokeških Spisatelja i njihovih djela, Program C.K. realnog i velikog gimnazija u Kotoru za godinu školsku 1878—79, Zadar 1879, 17. Treba napomenuti da je Vulović ovaj svoj rad napisao 1874. god., ali je tiskan sa zakašnjenjem od pet godina, tj. 1879.

BOGOGLJUBNO
PRIKAZANJE
MUKKE GOSPODINA NASCEGA
JESUKERSTA

Preneseno iz Italianskoga u Slavinski
Jezik naše

Na Slavu iste MUKKE GOSPODINOVE, i
XALOSTIH Priscie Djevice MARIE
Majke gneiove

Bogogljubni, i Kazanmi Stioce

Sve što videti, ili čuti, i ovi knjige
dal napredno s'čijucijekulm Kattolicijanstvom
i s'ovim pravim, s'kladnim, dostojnim, i vje-
nim godovnjem, ikoim govornici duxu su na
vi i istiniti Krestjani: ovimijem tvoje Bogo-
strasenost, i tvoje Bogogljubstvo, danna vici, i isto
vicanu, ili tkojeu moze biti vicanu od Cijja-
di nevidnu, i od ovih tkoieu nemilostno vo-
stioni dieli jezukerstu Gospodinu, i Spasiteljju
narimu. Da toliko su ovij tkoje slozili
ovo Prilaganu koiu, i ja idri tkoje pre-
nisi, i jezika Italianstkoja na s'vnu muvni
jezukerstu, i Krestitih gulgovu majke, i vicanu
Djevice Marie, i vi tkoje nikaxevat dudu
na Cijjad nevjenu, i nemilostnu ovicu istav-
no spovjedamo, da vadi jezukersta, i ja ne-
svetu vjenu, i s'kladu Krestjanski, imamo Cij-
cijekna, gljebav, misli, podude, i vjerovajne
pravo, dostojno stavno, istinito, i samoglito, i
dasmo u vako dobia spravi ja poduditi
sve ovo, i sve istinu vjenu i vici Krestim, i
Krestom narimu. Mervimo talogijer na ono
sve igovarano njevici Cijjadi nevjenu, i
nemilostnu puma i doje, i s'kladu jezuker-
stavu. Sve najporit lodagan vapuvu, i su-
vone jezue Krest Kattolicijanski, Apostolika

Šinok, tkoje čim ponikni, i poslušni
Gensam, i konclija biti vajda.

Prosti dakle bogoljubno ovo prikazanje,
i s'kuzina serba pozali mukku jezuc-
kermaru, i nadajse vidjeti ovo prikazanje,
jose skladnie napisano ako svijeta bud-
len, i vnikne budnem immatti megliju una-
moja nestojagna, A ti xiri vnetlo u
millosti Doxyoj.

Odmah sam pomislio na Nenadićev rukopis, koji je Vulović ustupio JAZU-u. U Zagrebu sam detaljno pregledao rukopis i posve sigurno utvrdio, da spomenuta dva lista pripadaju tom Nenadićevom rukopisu, jer su istog formata, imaju jednake guste, vodoravne, vodene linije, isti vodeni znak¹⁵ i identičan rukopis. Vulović je na prvom listu rukopisa u JAZU stavio svoj potpis i slijedeću bilješku: »Ruka je kan. Ivana Ant. D^{ca} Nenadića iz Perasta, no je li i on sastavio to se ne zna. Vidi se da je kogač odkinuo dva lista gdje će bit bijo predgovor i naslov. U Dubrovniku ove tragedije nema.« Zatim slijede listovi 2. i 3. Između prvih listova, tj. 1. i 2., primjećuje se rez od kidanja dvaju listova nekim oštrim predmetom. A na dva lista u Perastu jasan je rez, gdje su se ranije spajali sa rukopisom u JAZU.

Predgovor ove drame je, u stvari, upozorenje čitaocu ili slušaocu da ga nedolične riječi, koje je razjarena masa zaista upravljala Kristu tokom njegove muke, ne uznemire u njegovim vjerskim osjećajima. On u suvremenoj transkripciji glasi:

»Bogoljubni i razumni štioče! Sve što vidjeti ili čuti budeš u ove knjige da je nepogodno s čučenjem katoličanskijem i s onijem pravijem, skladnijem, dostojnijem i vjernijem govorenjem s kojijem govoriti dužni su pravi i istiniti krstijani, opominjem tvoju bogotrašnost i tvoje bogoljubstvo da su riječi doisto rečene, ili tkoje su mogle biti rečene, od čeljadi nevjerne i od onijeh tkoji su nemilostno protivni bili Jezukrstu Gospodinu i Spasitelju našem,

¹⁵ Vodeni znak je u obliku grba, kome je u donjem dijelu lav, a u gonjem tri stabla na tri brežuljka. Gornji dio grba završava u stilizirani ljiljan, a nad grbom je kneževska kruna. Ovaj vodeni znak je na prvom, naslovnom listu u Perastu, a u rukopisu u JAZU na listovima (kasnije folijacije tj. kada je rukopis postao svojinom JAZU) 1, 2, 4, 5, 8, itd.

Za crtež ovog vodenog znaka zahvaljujem gosp. Veri Sofman, šefu arhivskog odsjeka JAZU.

da toliko svi onizi tkoji složiše ovo Prikazanje, koliko i ja isti, tkoji ga prenijeh iz jezika italijanskoga na slavu muke Jezukrstove i žalostih njegove majke prisvete Djevice Marije, i svi tkoji prikaževat budu tu čeljad nevjernu i nemilostnu, očito i stavno spovijedamo, da radi Jezukrsta i za presvetu vjeru i zakon krstjanski, — imamo ćućenje, ljubav, misli, požude i vjerovanje pravo, dostojno, stavno, istinito i temeljito, i da smo u svako doba spravní za potvrditi sve ovo i sve istine vjere svete krvim (!) i životom našijem. Mrzimo, također, na ono što izgovaramo mješte čeljadi nevjerne i nemilostne prema Bogu i zakonu Jezukrstovu. Sve, najposlije podlagam razumu i sudu Crkve svete, katoličanske, apostolske, rimske, tkoje sin ponižni i poslušni jesam i hoću biti vazda.

Prošti[j], dakle, bogoljubno ovo prikazanje i skrušena srca požali muku Jezukrstovu i nadaj se vidjeti ovo prikazanje još skladnije prepisano, ako živjeti budem i vrijeme budem imati megju ina moja nastojanja. A ti živi veselo u milosti Božjoj!¹⁴

Iz naslova i predgovora potpuno je jasno da se radi o prevodu. Prije svega tekst naslova kaže: »preneseno iz italijanskoga u slavjanski jezik naš«, a zatim, u predgovoru, se ističe: »... i ja isti tkoji ga prenijeh iz jezika italijanskoga.« Čak je na nekoliko mjesta ostavljena neprevedena italijanska riječ »si«.¹⁴

Riječi predgovora: »toliko svi onizi tkoji složiše ovo Prikazanje«, pružaju dvostruku mogućnost. Prva je da su nekolicina italijanskih autora napisali ovo prikazanje, a druga je da je Nenadić imao pri ruci nekoliko drama raznih autora, pa ih je koristio za svoj prevod.

Uradio sam sve što mi je bilo moguće da dođem do izvornika ove drame i uporedim ga sa prevodom, ali bez uspjeha. Italijanski stručnjaci za drame ove vrste, kojima sam slao prevod Nenadićevog teksta, uvjeravali su me da im sličan italijanski tekst nije poznat, ali mora se imati u vidu i to da je u Italiji sačuvano više hiljada rukopisa ovakvih prikazanja—drama.¹⁵ Smatram, ipak, da je Nenadić pravio slobodnu kontaminaciju od dva ili više rukopisa, pa zato on govori u množini »svi onizi tkoji složiše ovo Prikazanje«, a time je još više otežano istraživanje izvora.

Posebno je zanimljivo pitanje zašto je Vulović ispustio podatak da je drama prevod i time omogućio da se Nenadić smatra autorom. Mislim da odgovor na to pitanje treba tražiti u tadašnjim društveno-političkim prilikama žestokih borbi autonomaša, koji su

¹⁴ R. Rotković, n. dj. 156, 165, 179, 188, 191.

¹⁵ Obratio sam se preko Agostina Cesca, 1975. godine, prof. italijanskog jezika u Padovi, na prof. Lina Lazzarini i prof. Jolandu Marchiori, koja je naslijedila katedru srpskohrvatskog jezika prof. Artura Cronia. «Svi su me oni, na osnovu poslanih podataka o ličnostima koje se javljaju u drami i pojedinih prevedenih fragmenata, obavijestili da im slična drama na italijanskom jeziku nije poznata. Agostino Cesca piše: »... tra i miei libri e tra quelli che ho potuto consultare nella biblioteca universitaria, non ho trovato traccia del drama. Il celebre professore Lazzarini m' ha detto di conoscere ben tremilla »sacre rappresentazioni« — per la maggioranza medioevali — ma di non aver mai incontrato i personaggi e le frasi da Lei descritte. (Original pisma od 21. VI 1975. u mom posjedu).

htjeli italijanizirati Dalmaciju, i narodnjaka. Vulović je bio oduševljeni narodnjak i zato je bio napadan od lista »Il Dalmata« i izložen raznim neprilikama.¹⁶ Čak je i njegov školski drug, autonomnaški orijentiran, Kotoranin prof. Gregorio Zarbarini zahtijevao od Vulovića da mu pisma piše italijanski. Takvi postupci izazvali su Vulovića da postane posebno osjetljiv prema jezičkim pitanjima i problemima talijanske kulturno-političke supremacije. U tom kontekstu lako je shvatiti da je Vuloviću u tom trenutku bilo »žao« što je Nenadićevo tako uspješno djelo opet prevod sa italijanskog, iako djeluje svježije i autentično kao pravo, originalno, domaće, »slavinsko« djelo. Iako je prikrivao istinu u tom trenutku, on ipak po savjesti, nije htio uništiti njene sigurne tragove. Zato je kod predaje rukopisa JAZU isjekao stranice koje govore o prevodu, ali ih nije pocijepao, nego pažljivo pohranio u svoj arhiv i time omogućio da se prava istina utvrdi u neko vrijeme drugačije društveno-političke klime.

Kada smo utvrdili da se radi o prevodu, treba reći da je Nenadić sasvim slobodno prevodio. Tako je on dosta često koristio folklorne izraze naših narodnih pjesama, kao: »naš čestiti Gospodine« (R. 147), »moje veselje, dobro moje« (R. 168), »vojvodo« za stotnika (R. 173, 194, 196, 254), »svijetla cara Augusta« (R. 194), »pucam od žalosti« (R. 208), »o čestita slavo rimska« (R. 220), »Rimljanine, svijetli bane« za Pilata (R. 230), »bijelom zorom« (R. 233), »bistre vode« (R. 243), »zlojutro je Kraljevini« (R. 244), »vile Teti« (R. 244), »ljuta zmija« (R. 266, 276, 287), »ko diklicu« (R. 266). Zatim Nenadić je uvrstio u dramu i dvije pjesme: »Evo o umrli«¹⁷ i »Gleda grešniče«¹⁸ koje su se i ranije pjevale u crkvenim obredima Velike sedmice u Perastu.¹⁹

Svakako koliki je i kakav je udio Nenadićev u sadržaju i izrazu ove drame moći će se utvrditi tek ukoliko se nađe italijanski original, odnosno originali.

Iako se radi o prevodu, ipak Nenadićev rad zadržava svoj izuzetno veliki značaj. Poslije viševjekovnih dijalogiziranih pjesama i prikazanja, na repertoar stupa prava drama. Nadalje jezik, stil, izraz je tako ličan i koherentan, da se moglo smatrati da je originalno djelo.

Upoređujući original rukopisa Nenadićevog prevoda drame sa tekstom u objavljenoj knjizi »Ivan Antun Nenadić. Slijepa pravda« ne bih se mogao složiti sa slijedećim čitanjima dr. Radoslava Rotkovića, ne ulazeći u pitanje da li se ponekad radi o štamparskim greškama. Veoma detaljno i pažljivo izvršio sam i najmanje ispravke, imajući u vidu važnost ovog Nenadićevog rukopisa za našu lingvistiku. Ovo djelo, naime, zajedno s Ljetopisom crkovnim Andrije Zmajevića, Cvijetom od kriposti (Venecija 1712) Krila Mazarovića, štampanim djelima Ivana Antuna Nenadića, Katekizmom

¹⁶ Miroslav Pantić, Prepiska Srećka Vulovića i Valtazara Bogišića, n. dj. 216).

¹⁷ R. Rotković, n. dj. 260—262.

¹⁸ R. Rotković, n. dj. 272—273.

¹⁹ NAP, VI. Molitve i pjesme crkve sv. Nikole u Perastu II, str. 27.

rimskim (Venecija 1775) Josipa Matovića, tekstovima unesenim u »Poezija baroka«²⁰ i »Proza baroka«²¹ i narodnim pjesmama u raznim rukopisima i edicijama, dragocjen je izvor za proučavanje jezika u Boki u XVII i XVIII stoljeću. Na lijevoj strani izlažemo objavljeni Rotkovičev tekst, a na desnoj je moje čitanje.

Čitanje R. Rotkovića:

Nenadičev original:

Strana:

- | | | |
|----------|-------------|---|
| 141. red | 5. odozgo: | gospodn — treba: gospodin |
| red | 6. odozgo: | Djevca — treba: Djevica |
| red | 7. odozgo: | Marja — treba: Marija |
| red | 8. odozgo: | Magdalena — treba: Madalena |
| 142. red | 3. odozdo: | učima — treba: očima |
| 145. red | 2. odozgo i | na svim mjestima u drami: scena — treba: šena |
| 146. red | 4. odozdo: | Moizesov — treba: Mojze sov |
| 147. red | 10. odozgo: | ovakve — treba: ovake |
| red | 11. odozgo: | razlog žudim — treba: žudim razlog |
| 149. red | 3. odozgo: | treba dodati još dva
ispuštena stiha Alpandrova
»Š njim pognana bit će svaka
Ta njihova uzdanica.« |
| red | 4. odozgo: | Alpandro — treba: Kaifas |
| red | 5. odozgo: | treba precrtati stih:
»Ta njihova uzdanica.« |
| red | 6. odozgo: | treba precrtati stih:
»Kaifas: S njim prognana biće svaka« |
| red | 11. odozgo: | tvojim — treba: tvojim |
| red | 7. odozdo: | vstanitelj — treba: uzbunitelj |
| 150. red | 11. odozgo: | što je — treba: tkoje
Poslije retka II. ispušten je stih:
»Ah, tkoje li nahodiš« |
| red | 8. odozdo: | Božji — treba: Boži |
| 151. red | 1. odozgo: | Potvređujem — treba: potvrđujem |
| red | 12. odozgo: | više — treba: veće |
| red | 2. odozdo: | Zar — treba: Tot |
| 152. red | 2. odozgo: | uskrsavaju — treba: uskrsnuju |
| red | 7. odozgo: | bude — treba: budući |
| 153. red | 5. odozgo: | preporuka — treba: priporuka |
| red | 6. odozgo: | svijetom — treba: svetom |
| red | 5. odozdo: | riječ mu — treba: svemu |
| 154. red | 4. odozgo: | okajati — treba: ukazati |
| red | 6. odozgo: | uvredu — treba: uvr(i)jeđu |
| red | 14. odozgo: | smutnje — treba: smeće |
| red | 6. odozdo: | nikako — treba: inako |
| red | 4. odozdo: | kad ... stvori — treba: nad ... stvari |

²⁰ M. Milošević — G. Brajković, Poezija baroka, n. dj.

²¹ G. Brajković — M. Milošević, Proza baroka, Titograd 1978.

Strana:

155. red 3. odozgo: suštanstvu — treba: sućanstvu
 red 9. odozdo: tome — treba: tomu
 red 6. odozdo: Tko — treba: Njoj
 red 2. odozdo: reći — treba: r(j)eći
156. red 5. odozgo: jedno — treba: zajedno
 red 7. odozgo: vjekovječni — treba: vjekuvječni
157. red 1. odozgo: Zar — treba: Je
 red 10. odozgo: spovidi — treba: spovidiš
 red 4. odozdo: preteški — treba: priteški
158. red 1. odozgo: Zar — treba: Tot
 red 2. odozgo: treba precrtati stih:
 »Ja to isto sve povijedam«.
 red 3. odozgo: Uvreda — treba: Uvr(i)jeđa
158. red 7. odozgo: Licemjerstvo — treba: licumjerstvo
 red 8. odozgo: već je smeo — treba: već smete
 red 9. odozgo: oholost — treba: oholast
 red 8. odozdo: Treba dodati ispušteni stih:
 »Jozef: Muč, ne govor[i], nevjerniče!«
 red 6. odozdo: Poslušaću — treba Poslušat ću
159. red 2. odozgo: karati — treba: karat
 red 6. odozgo: proepsati — treba: pedepsati
 red 8. odozdo: privariti — treba: prevariti
 red 7. odozdo: Poznaćete — treba: Poznat ćete
 red 2. odozdo: trpjeću — treba: trpjet ću
 red 1. odozdo: trpjeću — treba: trpjet ću
160. red 6. odozgo: ja trijebam — treba: je trijeba
 red 8. odozgo: otopljeni — treba: utopljeni
 red 12. odozgo: čekajte — treba: čekate
 red 1. odozdo: licemjerni — treba: licumjerni
161. red 12. odozgo: pridajmo — treba prida(j)mo
 red 15. odozgo: križom — treba: križem
162. red 5. odozgo: Služicu — treba Služit ću
 red 7. odozgo: Što — treba: Ko
 red 11. odozgo: I vi — treba: Otcu
165. red 4. odozgo: petnaest — treba: petnest
 red 10. odozgo: mi draga — treba: pridraga
166. red 5. odozdo: nemojte — treba: nemoj mi
168. red 9. odozdo: tajno — treba: pojme
 red 9. odozdo: muka — treba: muke
 red 8. odozdo: progonstvo — treba: progonstva
 red 5. odozdo: sine — treba: Sinko
 red 2. odozdo: cjeliva — treba: celiva
169. red 8. odozgo: Ilije — treba: Filip
 red 11. odozgo: vijeće — treba: veće
 red 9. odozdo: svoje — treba: tvoje

Strana:

170. red 6. odozdo: ma — treba: nu
 red 4. odozdo: čekaj — treba: čeka(j)
171. red 11. odozdo: slijeće — treba: sleće
172. red 9. odozgo: mir sa kim si — treba: mrzak mi si
 red 10. odozgo: Kad — treba: Sad
173. red 5. odozgo: božijega — treba: božjega
 red 6. odozgo: maniti — treba: mahnuti
 red 11. odozgo: da — treba: za
174. red 1. odozgo: moje — treba: mé
 red 6. odozdo: povezati — treba: porugati
 red 4. odozdo: reći — treba: rjeći
 red 3. odozdo: bude li — treba: budući
175. red 1. odozgo: mjesto — treba: mješte
 red 2. odozgo: uhvatiti — treba: ufititi
 red 8. odozgo: pet — treba: pak
176. red 5. odozdo: Prijeh — treba: Grijuh
 red 4. odozdo: tako — treba: pakò (=pakao)
177. red 4. odozgo: Izrailskomu — treba: Izraelskomu
 red 3. odozdo: se — treba: te
 red 1. odozdo: molim — treba: moliš
178. red 4. odozgo: žalosnijem — treba: žalostnijem
 red 13. odozgo: nazovu — treba: ne zovu
179. red 1. odozgo: žalosni — treba: žalostni
 red 6. odozgo: sve — treba: vi
 red 11. odozgo: ah — treba: jaoh
 red 3. odozdo: čas — treba: čast
180. red 3. odozgo: ustima — treba: justima
 red 4. odozgo: Evo ovako — treba: Ovo samo
 red 11. odozgo: Ki je — treba: Će je
 red 12. odozgo: išćemo — treba: ištemo
 red 14. odozgo: išćete — treba: ištete
 red 15. odozgo: evo — treba: eto
 red 8. odozdo: namiri se — treba: naripiše
 red 5. odozdo: povinu — treba: porinu
 red 1. odozdo: Pa — treba: Pak
181. red 3. odozgo: Sad — treba: Tad
 red 3. odozgo: bičem — treba: bijesni
 red 5. odozgo: Za — treba: Š
 red 5. odozgo: Jakov — treba: Jakob
 red 8. odozgo: vaj — treba: vas
 red 17. odozgo: Treba dodati ispuštene stihove:

»Njega svega bijahu stisli,

Nikodem: Jaoh straha i nevolje,

Srce puče od žalosti.

Ivan: Njeki vojniki . . . »

Strana:

- red 4. odozdo: Nepristojno — treba: Nepristajno
red 3. odozdo: bijelo — treba: sveto
182. red 1. odozgo: prolijeva se — treba: prolijevaše
red 2. odozgo: tizijem — treba: tezijem
red 10. odozgo: vika — treba: buka
red 12. odozgo: dračim — treba: draču
red 4. odozdo: potla — treba: paka
183. red 7. odozgo: kaži — treba: reci
red 10. odozgo: onim — treba: one
red 11. odozgo: dragi — treba: drag
red 15. odozgo: očitijem — treba: očitnijem
red 8. odozdo: će — treba: ćeš
red 2. odozdo: Ko — treba: Kā
184. red 9. odozgo: sužnih — treba: zvijerih
red 13. odozgo: No — treba: Neg
red 10. odozdo: aoh — treba: jaoh
red 5. odozdo: Za — treba: Je
185. red 1. odozgo: svojeg — treba: sved
red 12. odozdo: jada — treba: zala
red 4. odozdo: miješa — treba: meće
186. red 4. odozgo: grijeh — treba: njih
red 8. odozgo: otale — treba: otole
red 10. odozdo: stražare — treba: stražane
187. red 4. odozgo: poznajem — treba: poznavam
188. red 5. odozgo: čovjeka — treba: čocka
red 11. odozgo: De — treba: Deh
red 6. odozdo: onaj — treba: oni
189. red 5. odozgo: službenik — treba: zlosrećnik
red 14. odozgo: ... — treba: i frustali
red 4. odozdo: liscu rđavi — treba: piscu arđavi
190. red 1. odozgo: duše — treba: duh
192. red 13. odozgo: umrijeti — treba: umriti
193. red 10. odozgo: htje — treba: hće
194. red 6. odozgo: njim se — treba: njime
195. red 2. odozgo: tu — treba: ti
red 9. odozdo: pusti — treba: pušti
red 8. odozdo: pinjeza — treba: pineza
196. red 4. odozgo: vojvode — treba: gospode
red 8. odozgo: osuđate — treba: osfađate
red 5. odozdo: sudu — treba: sudcu (sic!)
199. red 6. odozgo: plamam — treba: pōmam — (=palmam)
199. red 8. odozgo: Prav — treba: Zdrav
red 12. odozgo: se — treba: te
red 1. odozdo: tko — treba: tkoji

Strana:

200. red 8. odozgo: kraljevstva — treba: kraljestva
 red 11. odozgo: izrailjski — treba: izraelski
201. red 1. odozgo: nama — treba: na me
 red 1. odozgo: vikati: — treba: vikati;
 red 2. odozgo: Bog je. Zato — treba: Bolje zato
 red 13. odozgo: zove — treba: Jove (=Jupiter)
202. red 10. odozdo: će ga za — treba: ću ga ja
 red 6. odozdo: Pravednome — treba Pravedna me
203. red 4. odozdo: Šta — treba: Što

Treba dodati poslije retka 4. odozdo stih:

»Mogah li zlo veće učiniti!...«

204. red 12. odozgo: Poč ću — treba: Pojću
 red 16. odozgo: Sam — treba: Tu
205. red 14. odozgo: zvijeri — treba: zvijerih
 red 8. odozdo: si (:ćirilicom) — treba: si (:latinicom)
206. red 3. odozgo: Zar tako — treba: Za pakô
 red 6. odozdo: ognjenijem — treba: i slovima

Treba dodati poslije retka 6. odozdo stih:

»Ognjevitijem za mû štetu.«

207. red 3. odozgo: došao — treba: došô
 red 10. odozgo: Jezusa — treba: Isusa
208. red 8. odozgo: Zapovijedi — treba: zapôvidi
 red 6. odozdo: E da — treba: Je da
209. red 2. odozgo: Hoće on — treba: Hoćeš
 red 2. odozgo: Iza »zdravlje« dodati: »ne«
 red 9. odozgo: zločinca — treba: mahnitca
210. red 14. odozgo: što — treba: zlo
 red 2. odozdo: A — treba: I
212. red 6. odozgo: čini špid — treba činiš prid
 red 11. odozgo: ovaj — treba: ovi
 red 3. odozdo: takve — treba: take
213. red 5. odozgo: dati — treba: dakle
 red 8. odozgo: čovjeka — treba: čoeka
 red 10. odozdo: sudite — treba: sudiš
 red 8. odozdo: zaô — treba: zô
214. red 1. odozgo: caru — treba: crkvi
 red 3. odozgo: Božji — treba: Boži
215. red 4. odozgo: Precrtati čitav stih.
216. red 8. odozdo: i bičan — treba: izbičan
216. red 8. odozdo: bazne — treba: čezne
219. red 7. odozdo: Da — treba: Ta
220. red 10. odozgo: Vikaćemo — treba: vikat ćemo

Strana:

221. red 5. odozgo: oltaru — treba: otaru
red 9. odozdo: čovjeka — treba: čoecka
red 8. odozdo: mučao — treba: mučó
red 6. odozdo: pravedn — treba: pravedan
222. red 1. odozgo: oprezan — treba: opazan
red 2. odozgo: ovi — treba: ovizi
red 4. odozgo: čovjeka — treba: čoecka
223. red 3. odozgo: Dospite, jer — treba: dospite je,
224. red 5. odozgo: kraljevstvo — treba: kraljestvo
red 8. odozgo: kraljevstvo — treba: kraljestvo
226. red 6. odozgo: Što — treba: Tko

Treba dodati poslije retka 6 odozgo stih:

»Tko li vaš puk prevratiti?«

- red 8. odozgo: raskrivene — treba: raskidene
red 11. odozgo: Vašim — treba: Vašijem
red 4. odozdo: Pridô sam — treba: Pridavam
227. red 6. odozgo: činom — treba: čarim
230. red 4. odozdo: mre — treba: umre
232. red 11. odozdo: pućaš — treba: prućaš
233. red 12. odozgo: srdžba — treba: srdžbe
red 11. odozdo: nezarenu — treba: Nazarenu
234. red 1. odozgo: pustiš — treba: puštiš
red 1. odozgo: skvište — treba: skrište
red 10. odozgo: preza — treba: preda

Treba dodati poslije retka 10 odozgo stihove:

»I da ću ja stavan biti
Prema svakoj nepravednoj
Zloj požudi žudioskoj.

Paž: Tako je i pravo, Gospodine«

236. red 1. odozgo: iskaš — treba: čekaš
red 8. odozgo: čovjek — treba: čoeck
red 11. odozdo: privarit te — treba: prevariti
red 7. odozdo: čovjek — treba: čoeck
237. red 3. odozgo: tvrdost — treba: tvrdnost
red 8. odozdo: da — treba: dat'
239. red 13. odozgo: reći — treba: r(j)eći
red 15. odozgo: grabež — treba: grapše
red 16. odozgo: koji — treba: koje
240. red 8. odozgo: obećanoj — treba: obrezanoj
243. red 3. odozgo: i — treba: je
red 7. odozdo: palatu — treba: gabatu

Strana:

244. Treba dodati poslije retka 9. odozgo stihove:
«Kaifas: Ah, ah tot je on pravedan!
Eh ne misli, ne smučuj se.
(Ovdi počinje pisat osudu)
Pilata: Ah, zli puče, čemu hoćeš
Zla učiniti, ko ti ne udi?
Kaifas: Nam ne udi, što govoriš? ...
Kad je vas puk zlo uzbunjen,
Zlo jutro je kraljevini
Pilata: Ah, nemojte Promislite
Lijek ištite, da ne s' smrću.»
245. red 7. odozgo: njih — treba: njim
red 2. odozdo: već je — treba: veće (=već)
246. red 7. odozgo: osuđujem — treba: osuđujem
red 5. odozdo: Sirci — treba: Sinci
red 3. odozdo: visit — treba: visjet
247. red 5. odozgo: zločencem — treba: zločincom
248. red 3. odozgo: mog — treba: moga
red 4. odozgo: Proj ću — treba: Projću
red 3. odozdo: moret — treba: more
249. red 2. odozgo: stvoje — treba: tvoje
red 12. odozgo: mu — treba: mi
red 5. odozdo: umori — treba: umri
red 3. odozdo: iskaš — treba: čekaš
250. red 7. odozgo: Kripost — treba: Krepost
251. red 4. odozdo: ubica — treba: ubojica
252. red 5. odozdo: povijedati — treba: povideti
253. red 3. odozgo: Jovan — treba: Ivan
red 4. odozgo: gospodo — treba: gospode
red 11. odozgo: donosit — treba: donijeti
red 13. odozgo: malko — treba: malo
red 7. odozdo: zlih — treba: zlijeh
254. red 4. odozgo: prenemoga — treba: prenemaga
red 3. odozdo: Kaogod — treba: Ko(j)agod
255. red 8. odozgo: otjeram — treba: oterem
red 6. odozdo: težite — treba: tecite
red 2. odozdo: cjelivam — treba: celivam
256. red 6. odozgo: privjestit — treba: privestit
red 14. odozgo: tučno — treba: tužno
257. red 12. odozgo: ulazi — treba: uzlazi
red 8. odozdo: griješnik — treba: grešnik
red 5. odozdo: prijekovan — treba: prijekoran
260. red 11. odozgo: objiva — treba: obzira

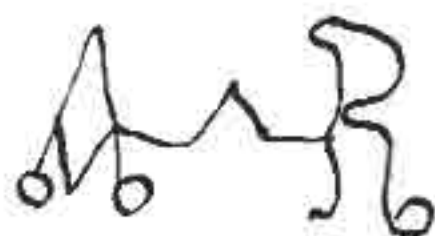
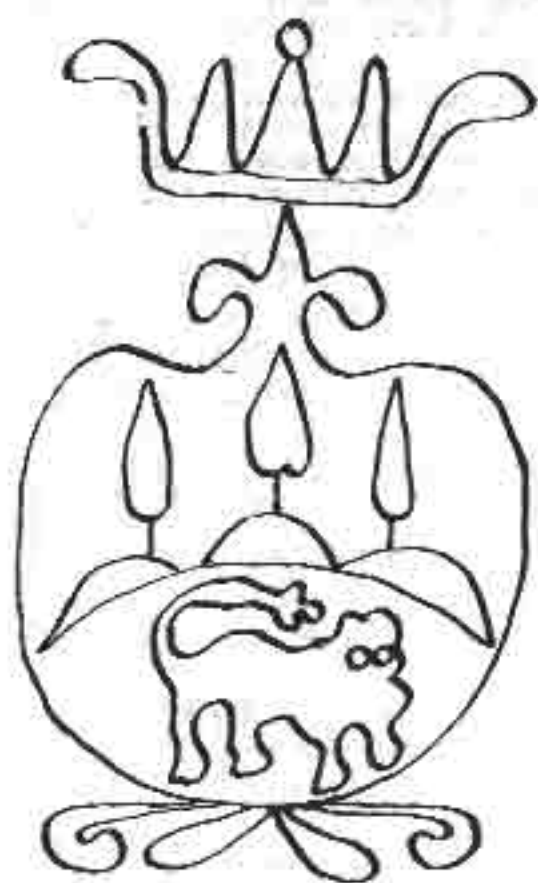
Strana:

261. Treba dodati poslije retka 7. odozgo stih:
»I za grešnike«
263. red 2. odozdo: Umro — treba: Umaro
266. red 1. odozdo: juriš — treba: uriš
267. Treba dodati na vrhu stranice stih:
»Misandro: To ostavimo, sve vjerujem:
- red 1. odozgo: Precrtati riječ: Misandro.
- red 4. odozgo: precrtati čitav stih
- red 5. odozgo: precrtati: Longin, pa napisati: Petar
- red 6. odozgo: precrtati: Misandro, pa napisati: Longin
- red 7. odozgo: precrtati: Longin, pa napisati: Misandro
- red 8. odozgo: precrtati: Misandro, pa napisati: Longin
- red 8. odozgo: umro — treba: umaro
- red 9. odozgo: precrtati čitav stih
- red 10. odozgo: precrtati: Longin, pa napisati: Misandro
- Treba dodati poslije retka 10. odozgo stih:
»Majka, koja rodi njega«.
- red 10. odozgo: Slijede ispremješani stihovi, i treba da glase:
- »Longin: Bre nakazni, nemilostna
Ljuta zmijsko i dragune,
Kada hoćeš da je mučena
I mrtvomu sinu majka!«
- red 8. odozdo: precrtati: Longin, pa napisati: Misandro
- red 7. odozdo: Ispred »Redovniče« napisati: Longin:
- red 7. odozdo: sma — treba: sam
- red 6. odozdo: prošnje — treba: prošnje
- red 1. odozdo: pokajao — treba: potajao
268. red 2. odozgo: Pa čak — treba: Paček
- red 1. odozdo: Meštra — treba: mrtva
269. red 2. odozgo: onako — treba: onamo
- red 4. odozgo: Meštra — treba: mrtva
- red 7. odozgo: Meštra — treba: mrtva
270. red 2. odozgo: znamenja — treba: zlamenja
271. red 4. odozgo: čovjek — treba: čovek
272. red 10. odozgo: navike — treba: narehe
273. red 9. odozgo: Buketi ruža — treba: Ruke ti pruža
- red 11. odozgo: sa — treba: za
275. red 12. odozgo: utješiti — treba: ućešiti
276. red 7. odozgo: utješim — treba: ućešim
277. red 6. odozgo: tebi — treba: sebi
- red 12. odozgo: umro — treba: umaro

Strana:

278. red 3. odozgo: osli — treba: osle
red 14. odozgo: savjetima — treba: zavjetima
279. red 9. odozgo: uzmožno — treba: uzumno
red 11. odozdo: I — treba: A
red 2. odozdo: paukom — treba: puhom
280. Treba dodati poslije retka 3. odozgo stih:
 »I smiono glas pustio«,
283. red 4. odozdo: Zašto — treba: Zašô
286. red 9. odozgo: ufa — treba: ufa(j)
287. red 13. odozgo: ufa — treba: ufa(j)
red 5. odozdo: moa — treba: mo(j)a
288. red 1. odozgo: isto — treba: ista
289. red 11. odozgo: Čitav stih glasi:
 »Čije ono tijelo tkoje visi?«
red 7. odozdo: ufanje — treba: uzdanje
red 4. odozdo: neka — treba: nek' se
red 2. odozdo: Svršenost — treba: Svršenost
291. red 7. odozgo: ukradem — treba: ukraden
red 8. odozgo: Da isto — treba: Doisto
red 8. odozdo: Misandro. — treba: Misandro(va).
292. red 13. odozgo: sužni — treba: ružni
294. red 4. odozgo: ufatiću — treba: vezati ću
red 7. odozgo: reći — treba: r(j)eći
red 12. odozgo: zlijem vjetrom — treba: svijem vjetro(vima)
red 14. odozgo: ovaj — treba: ovi
295. red 8. odozgo: nesvetom — treba: svetom
red 1. odozdo: ustaneš — treba: oстанеš
296. red 11. odozgo: kada — treba: ranja(ve)
red 11. odozgo: otvara — treba: otvora
red 4. odozdo: Ovo — treba: Evo
297. red 6. odozgo: (istinu) — treba: (muku)
red 13. odozgo: stavom — treba: stavnom
red 10. odozdo: oprati — treba: opra(ne)
red 5. odozdo: reći — treba: r(j)eći

U mom kseroksu nisu snimljene crte 9—14



Vodeni znak u Nenadićevom rukopisu »Bogoljubno prikazanje muke
Gospodina našega Jezukrsta«. (Crtež Vere Hofman, arhivista
Arhiva JAZU u Zagrebu)

S u m m a r y

**IVAN ANTUN NENADIĆ IS NOT THE AUTHOR BUT THE TRANSLATOR
OF THE DRAMA ON CHRIST'S PASSION**

Gracija BRAJKOVIĆ

First of all it should be pointed out that this paper excels local or even republic range. It was this baroque drama, presented on the stage of the Yugoslav Drama Theatre and many other stages, that made Nenadić an author of wider, Yugoslav importance, so every new fact about the drama or its author bears scientific interest.

Indeed, we regret to hear that his principal work was proved to be not his original one, but a translation from Italian, or very likely a collage freely made up of several Italian pieces and some passages produced by Nenadić himself. However, there is no doubt about this any longer.

The author of this paper has proved the mentioned facts by producing material evidence, making valid analyses, consulting Italian experts and referring to the rich previously written matter.

Editor